مەنسوری حیکمەت چی وت سەبارەت بە ڕفاندنی ئۆجەلان و هۆکار و دەرئەنجامەکانی.. وەرگێڕانی: کاوە عومەر

سیاوەش مەدرەسی: سوپاس بۆ ئەو کاتەی کە بە ئێمەتان بەخشی، با بەم پرسیارە دەست پێ بکەم: بە بۆچوونی تۆ بۆچی دەستگیرکردن و لە راستیدا رفاندنی عەبدوڵا ئۆجالان، سەرۆکی پارتی کرێکارانی کوردستانی تورکیا، هۆکارەکەی چی بوو کە لەگەڵ کاردانەوەیەکی وا فراوان و دژبەیەک لەلایەن خەڵکی کورد و دەوڵەتانی ئەوروپا وە ڕووبەڕوو بووەتەوە؟

مەنسوور حکمەت: کاردانەوەی بەرفراوانی خەڵکی کوردستان بە هیچ شێوەیەک جێگەی سەرسوڕمان نەبوو. خێرایی چالاکییەکەیان لە دەستپێکردنی بزووتنەوەیەکی سەرتاسەری بەم قەبارەیە بێگومان سەرنجڕاکێش بوو. وەک وتت ناوبردنی ئەم کارە بە دەستگیرکردن بە هیچ شێوەیەک ڕەوا نییە. ئەمە نموونەیەکی زیندوو بوو لە ڕفاندن و تیرۆری دەوڵەتی و هەر ئەم لایەنە قیرسچمەو زۆر ملهوڕییەی پرسە کە توندی هەستی کوردانی دانیشتووی ئەوروپا ڕوون دەکاتەوە. ئەگەر ئۆجەلان لە ئۆپەراسیۆن ڕووبەڕوو بوونەوەیەکی سەربازی لەگەڵ تورکیادا بە دیل بگیرایە و ، پێم وایە ڕەهەندەکانی کاردانەوەکە سووکتر دەبوون. دزینی ئۆجەلان بوو بە سیمبولێکی زیندوو بۆ بێ مافی خەڵکی کورد. ئۆجەلان سیاسەتمەدارێکی ناسیۆنالیستی کوردە. ئەوەی کە دەکرێ سەرۆکی پارتێکی سیاسی بە ئاشکرا بە بەشداری حکومەتەکانی ڕۆژاوا لە بەر چاوی هەمووان بدزرێت و ڕادەستی ئەو دوژمنەی بکرێتەوە کە سزای لە سێدارەدانی بۆ دەرکردووە، زۆر قێزەون و ئیستفزازیە. کەسانی وەک ئۆجالان، بە ئایدۆلۆژیای ئۆجالان و خاوەن بنکەیەکی هەڵبژاردن و هەوادارانی ڕەنگە تەنانەت لە ئۆجالان سنووردارتریش بن، ئەمڕۆ سەرۆکی دەوڵەت و سیاسەتمەداری وڵاتانی کۆنەپەرستی ناوچەکەن. گوناهی ئۆجەلان ئەوەیە کە ئەو کوردە، هاوڵاتی پلە دوو و ئینکارکراوی ئەو وڵاتەیە کە تێیدا لەدایک بووە و دەوڵەتبوونی کورد لە ئێستادا لە بازاڕدا نییە.

سەبارەت بە کاردانەوەی وڵاتانی ڕۆژئاوامن دڵنیا نیم کە ئەمە هەمان بۆچوونمان هەبێت پێم وایە ئاماژە بە ئەڵمانیا دەکەیت، کە

پێدەچێت ئەو دەرفەتە زیاتر بەکاربهێنێت بۆ بەستنەوەی دەست و باڵی کۆچبەران. بەڵام هەڵهێنجانی من ئەوە نییە کە حکومەتەکانی تر بەم چیرۆکە دڵخۆشن. ڕوونە کە کاردانەوەی دەستبەجێی ئەوان لایەنگری ئەمریکایە. بەڵام پێموانییە ئەو کارەی تورکیا پشتیوانی کارای وڵاتانی ڕۆژئاوایی هەبێت.

سیاوەش مەدرەسی: رفاندنی سیاسی مێژوویەکی دوور و درێژی هەیە لە پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکاندا، لە هەر حاڵەتێکدا دەوڵەتانی مرۆڤ رفێن یان تیرۆریزمی دەوڵەتی هەندێک ئامانجی دیاریکراویان لەبەرچاوە.لەم بارەیەوە هاوڕەفتاری ئەمریکاو وڵاتانی ڕۆژئاوا لەگەڵ تورکیا چۆن ڕوون دەکەنەوە؟

مەنسوور حکمەت: تورکیا ئەندامی ناتۆیە. ئەمریکا و رۆژئاوا بۆ فڕین بەسەر عێراقدا، سود لە بنکەکانی وەردەگرن بۆ خۆیان. تورکیا دەست و هاوپەیمانی حکومەتەکانی ڕۆژئاوایە. بەڵام بێگومان ئەندامێکی دەخوازی کۆمەڵگەی ئەوروپی بێت. لە ئەنجامدا هەم پشتگیریی دەکەن و هەم مەودای خۆیانی لێی دەپارێزن. پێم وانییە وڵاتانی ئەوروپا بە نهێنی دڵخۆش بن بەم رفاندنە. تورکیا و ئەمریکا ئەمانەیان خستووەتە بەردەم کارێکی ئەنجامدراو و ئەوانیش هیچ بژاردەیەکیان نییە جگە لە قبوڵکردنی. بەڵام ئەم کارە پەیوەندی نێوان وڵاتانی ئەوروپا و تورکیا ناسکتر دەکات، بە تایبەت ئەگەر سزای لە سێدارەدان بۆ ئۆجەلان بسەپێنن.

سیاوەش مەدرەسی: چۆن دەتوانرێت سیاسەتی دووفاقی حکومەتی ئەمریکا سەبارەت بە پرسی کورد لە کوردستانی عێراق و تورکیا ڕوون بکرێتەوە و لە بنەڕەتدا هاوکاریی ئەمریکا لە ڕفاندنی ئۆجەلان چ کاریگەرییەکی دەبێت لەسەر پلانەکانی ئەمریکا لە کوردستانی عێراق؟ ئایا هەڵبژاردنی داهاتووی کوردستانی عێراق و بە فەرمی کردنی دەسەڵاتی خودمختاری کورد لە باکووری عێراق ناکۆکی نیە لەگەڵ سەرکوتکردنی خەباتی میللی لە کوردستانی تورکیادا؟

مەنسوور حکمەت: بۆ ئەوان ڕوونە کە هیچ ناکۆکییەک نییە. فاکتەری دیاریکەر لەم کارەدا پەیوەندی ئەمریکایە لەگەڵ حکومەتەکانی عێراق و تورکیا. خاڵی دەستپێکی ئەمریکا پرسی کورد نییە. هه ڵبژاردنه کان له کوردستانی عێراق بێگومان ئه گه ر ده ستپێبکه ن و به ره ئەوە بڕوات کە بگات بەشتێک، ئه وه ره نگدانه وه ی بڕیاری ئه مریکایه بۆ مانه وه ی گوشاره کان بۆ سه ر رژێمی عێراق نه ك مەرحەمەتی تازە دۆزراوەی ئه مریکا بۆ مافه مه ده نییه کانی خه ڵکی کوردستان. هەروەها پشتیوانی لە سەرکوتکردن لە باشووری تورکیا

ڕەنگدانەوەی دەستایەتی ستراتیژی ئەمریکایە لەگەڵ تورکیا. بە بڕوای من دزینی ئۆجەلان خۆبەخۆ سیاسەتی ئەمریکا لە کوردستانی عێراق ناگۆڕێت. وەک وتم خاڵی دەستپێکی ئەمریکا نەمەسەلەی کوردستان نە و نە مافی خەڵکی کوردستانە. چیرۆکی ئۆجەلان ڕەنگە ڕەوشەکە بگۆڕێت تەنها لە بەرئەوەی کاریگەری لەسەر ڕەوتە سیاسییەکانی نێوان گەلی کوردستانی عێراق و تورکیا هەیە، هەروەها کەچبەرانی کورد لە ڕۆژئاوا. هەر گۆڕانکارییەك لە سیاسەتی ڕۆژئاوا و ئەمریکا بەرامبەر بە پرسی کورد تەنیا دەتوانێت دەرئەنجامی ئەو فشارە بێت کە بزووتنەوە سیاسییەکانی کوردستان و عێراق و تورکیا دەیخەنە سەر ڕۆژئاوا. پێم وایە ئەم فشارە تا ئەم ساتە بە بایەخ بووە. ناسیۆنالیزمی کوردی کە لە پانتایی سیاسی کوردستان و عێراق و تورکیادا بالادا دەستی هەیە، بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرست و خۆسەنراو کە هیچ تەماحەکی سیاسی نییە. بیرکردنەوەی سەرکردەکانی ناسیۆنالیزمی کوردی لە بنەڕەتدا نیوکۆلۆنیالیزمە. ئەوان به دوای دروستکردنی کوردستان وەك خاك دەگەڕێن و نەك دروستکردنی کۆمەڵگەیەکی شارستانی، وەکا تەک. ئامادەن ئەم پەیمان(تیول)ە لە هەر کەسێک وەربگرن کە بتوانێت بیدات. ئەگەر مەر و واژەکە لە دەستی سەدام حوسێن بێت، ئەوا کڕنوش بۆ لای ئەو دەبەن، ئەگەر بەدەستی ئەمریکا بێت ئەوە ئەو کڕنوش بۆ ئەو دەبەن. کێشەی مێژوویی خەڵکی کوردستان ئەوەیە کە پەرەسەندنی سیاسی-حزبی ئەم کۆمەڵگایە لە پەرەسەندنی مەدەنی-هزرییەکەی خۆی دواکەوتووە. خەڵکی شارستانی و مۆدێرن و تێگەیشتوو دیلی ناسیۆنالیزمی خێڵەکین کە بەدوای دەوڵەتە ستەمکارەکانی ناوچەکەدا دەکەوێت و گەشەی سیاسی و دروستبوونی پێکهاتەی نوێی خەبات بۆ ئازادی و یەکسانی لەگەڵ توندوتیژی ڕاگرتووە. چارەسەری کارەکە گەشەی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمی کرێکارییە لە کوردستاندا.

سیاوەش مەدرەسی: ورتەورتی چاکسازی لە سیاسەتی دەوڵەتی تورکیا بەرامبەر بە پرسی کورد دوای ئەم لێدانە لە پەکەکە زیادی کردووە، تا چەند دەتوانرێت ئەم پرسیارە بوەک شتێکی حەتمی هەڵسەنگێندرێت؟

مەنسوور حکمەت: نەک هەر هەرگیز نابێت بە حەتمی هەژمار بکرێت، بەڵکو لە بنەڕەتدا دەبێت گومان لە بوونی زەمینە ماددییەکانی ئەوە بکەیت. کێشەی تورکیا پەکەکە نییە، ئەوە شۆڤێنیزمی تورکە کە هۆکاری کێشەی کوردە لەم وڵاتەدا. لەوانەیە حکومەتی تورکیا بە تایبەت ئەگەر بتوانێت ئۆجەلان ناچار بکات داوای تەسلیمبوون لە ڕێکخراوەکەی بکات، ڕەنگە خۆی لە دۆخێکدا ببینێتەوە کە جۆرێک لە سیاسەتی لە بەرژەوەندی گەلی کورد لە پاش سەرکوتکردنی پەکەکە بە

کردەیی و خوازراو بزانێت. بەڵام ئەمە وەرچەرخانێکی بنەڕەتی و ستراتیژی نابێت. من هیچ نیشانەیەک نابینم کە گۆڕانکاری لە شێوازی حکومەتی تورکیا، یان ڕۆژئاوا، یان ئەمریکا بە تایبەتی، لە بەرامبەر بە پرسی کورددا.

سیاوەش مەدرەسی: لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا شاهیدی خەباتی خوێناوی و بەربڵاو بووین لە شارەکانی کوردستانی ئێران، خەبات و تێکۆشان کە هەندێك جار بوونەتە هۆی سەپاندنی حکومەتی سەربازی. داخوازی و دروشمی ئەم خەباتە جیاواز بووە، هەندێک جار بۆ بەرگری لە ئۆجەلان و هەندێک جاریش ڕاستەوخۆ لە دژی حکومەتی کۆماری ئیسلامی بووە. بە بڕوای ئێوە تا چەند دەستبەسەر کردنی ئۆجەلان فاکتەری توندبوونەوەی ئەم ململانێیانە بووە؟ ئایا خەباتی هاوکاتی خەڵکی کورد زمان لە ئەستەنبوڵ و سنە و مەهاباد و سلێمانی و پێکهێنانی حکومەتی ئۆتۆنۆمی کوردی لە باکووری عێراق ڕەهەندێکی نوێ نادات بە پرسی کورد لە ناوچەکەدا؟

مەنسوور حکمەت: بە ئێستا متمانە بە حکومەتی ئۆتۆنۆمی باکوری عێراق مەکەن. تەنانەت ئەگەر حکومەتێکی لەو جۆرەش پێکبهێنرێت، هێشتا لەچوارچێوەی وەسیلەیەک لە بازنەی فشارەکانی ڕۆژئاوا بۆ سەر عێراق ڕۆڵی دەبێت. حکوومەتی خودموختار لە کوردستانی عێراق کاتێک روون دەبێتەوە کە راسپاردنی مافی دەسەڵاتدارێتی عێراق، کە ئۆتۆنۆمی کوردستانیش پارچەیەکە لە ئەو. واتە تا ئەرکی عێراق نەزانرێت، ئۆتۆنۆمی کوردستانی عێراق دیاردەیەکی کاتی و تاکتیکی دەبێت. ئەگەر باسەکە لەبارەی پێکهێنانی وڵاتێکی سەربەخۆ لە کوردستانی عێراق و جیاکردنەوەی چارەنووسی لە پەیوەندی نێوان رۆژئاوا و حکومەتی سەدام حسێن بوایە، پێم وایە رووبەڕووی گۆڕانکارییەکی مێژوویی دەبینەوە. بەڵام ڕوونە کە باسێکی لەو جۆرە لە ئارادا نییە. بێگومان ئەمە بەو مانایە نییە کە پرۆژەی حکومەتی خۆبەڕێوەبەری لە کوردستانی عێراق بە بێباکی و ساردییەوە یان بە دژایەتی مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت. تەنانەت رەنگە کۆمۆنیزمی کرێکاری لە عێراق بەشداری ئەم پرۆسەیە بکات. بەڵام پێویستە چوارچێوە و تایبەتمەندی ڕاگوزەری بزانێت ووەک ئەوانی تر وەک ئامرازێک سەیری بکات بۆ گەیشتن بە ئامانجە گرنگترەکانی تری.

ئێستا ناڕەزایی لەسەر پرسی ئۆجەلان کەمبۆتەوە. لە خودی ئێراندا ئەم ڕووداوە لە بنەڕەتدا بوو بە بیانوویەک بۆ ئەوەی خەڵک لە دژی ڕژیمی ئیسلامی بێنە مەیدان و پرسی ئۆجەلان بە کردەوە کاریگەری هەبوو لەسەری. ڕوونە کە ئەم شەپۆلە ناڕەزایەتییە لە دەوری

ڕوداوی ئۆجەلان دروست بووە و هاوکاتی و ڕادەی ناڕەزایەتییەکانیش هەر لەبەر ئەم هۆکارە بووە. بەڵام پرسێکی گرنگتر لە پشت ئەم کەف وکۆ وهەڵچوونەوە پرسی مێژوویی کوردە و بنەمای ئەو زوڵم و ستەمەیەکە لەسەر خەڵکی کوردە لە وڵاتە جیاوازەکاندا.

سیاوەش مودەڕسی: بڕوای ئێوە سیاسەتی بنەڕەتی بەرامبەر بە پرسی کورد چییە؟

مەنسوور حکمەت: چەند وڵاتی بوونی پرسی کورد، و فرەڕەنگیی زمان لەناو خودی خەڵکی کوردستاندا، سیمایەکی زۆر ئاڵۆزی بە پرسەکە بەخشیوە. وەڵامی بنەڕەتی لە ڕوانگەی منەوە وەک کۆمۆنیستێک، شۆڕشی کرێکارییە لە ناوچەکەدا و کۆتایی هاتنی هەر جۆرە هەڵاواردنێکە، لەوانەش هەڵاواردنی میللی و نەتەوەیی. کاتێک ئینسانەکان ئەوەندە ئازاد بن کە هەرکەس وەک خۆی، وەک مرۆڤێکی خاوەن ناسنامە و تایبەتمەندی تاکەکەسی خۆی باوەڕپێکراو بێت و ڕێزی لێبگیرێت، چیتر مرۆڤەکان پێویستیان بە داتاشینی ناسنامەی نەتەوەیی و ئایینی و ڕەگەزی و میللی بۆ خۆیان نابێت بۆ ئەوەی هەست بە سەلامەتی و ڕێزگرتن بکەن . وەڵامی بنچینەیی بە ستەم و هەڵاواردن کۆمەنیزمە. بەڵام لە غیابی وەڵامێکی لەو شێوەیەدا، هێشتا دەتوانرێت بگەینە بارودۆخێکی زۆر ئینسانیتر و دادپەروەرتر لە ئەمڕۆ. بەڕای من ڕەهەندەکانی پرسی کورد بەجۆرێکن کە لانیکەم لە سێ وڵاتی تورکیا و عێراق و ئێراندا ئەو خەڵکەی خۆیان بە کورد دەزانن مافی ئەوەیان هەبێت لە ڕیفراندۆمی ئازاددا بڕیار بدەن کە ئایا جیاببنەوە یان لەگەڵ ئەو وڵاتانەدا بمێننەوە . چەند ساڵێک لەمەوبەر لە وتارێکدا دەربارەی کوردستانی عێراق بەڕوونی بەرگریم لە پێکهێنانی وڵاتێکی سەربەخۆ لە کوردستانی عێراق کرد. واقیعەکە ئەوەیە کە ناسیۆنالیزمی کوردی و ئەزموونی ڕێکخراوە ناسیۆنالیستەکان و هەندێکجار تەنانەت خێڵەکییەکان بەسەر ژیانی سیاسی خەڵکی کوردستاندا ئاکامی زوڵم وستەمکاری نەتەوەییە. بەڕای من لە وڵاتێکی سەربەخۆی کوردستانی عێراقدا، ڕێکخراوەکانی وەک یەکێتی نیشتمانی و پارتی دیموکراتی بارزانی بەخێرایی گۆشەگیر دەبن و حیزب و لایەنە سیاسییە مۆدێرنەکان بە تایبەت حزب و ڕێکخراوە چەپ و کرێکارییەکان دێنە پێشەوە. سەرکردایەتی تاڵەبانی و بارزانیەکان بەرهەمێکی لاوەکی و زۆرەملێیی ڕژێمە کۆنەپەرستەکانی ئەو وڵاتانەن.

سیاوەش مەدرەسی: سوپاس و هیواداریین بۆ گفتوگۆکانی داهاتوو.

پوشەی٤ – ئەپرێلی ساڵی ١٩٩٩